

SINIRLAR ÖZGÜRLEŞTİRİR Mİ? BİR MİMARLIK FAKÜLTESİ TEMEL TASARIM ATÖLYESİ DENEYİMİ *

CAN BOUNDARIES BE LIBERATING? EXPERIENCE OF A FACULTY OF ARCHITECTURE BASIC DESIGN STUDIO **

Melih Birik¹, Gülcan Minsolmaz Yeler², Aysun Eyüpoğlu Erşen³, Meltem Gündoğdu⁴

¹ Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kayalı Yerleşkesi, Kırklareli, Türkiye

² Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kayalı Yerleşkesi, Kırklareli, Türkiye

³ Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kayalı Yerleşkesi, Kırklareli, Türkiye

⁴ Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kayalı Yerleşkesi, Kırklareli, Türkiye

¹ melih.birik@klu.edu.tr, ² gulcan.yeler@klu.edu.tr, ³ aysun.ersen@klu.edu.tr, ⁴ meltem.gundogdu@klu.edu.tr

ÖZET

Bildiride, tasarım eğitiminde özgür düşünce ve sınırlamaların birbirini nasıl etkilediğini değerlendirmek amacıyla Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Temel Tasarım Atölyesi deneyimi üzerinden “Sınırlar Özgürleştirir mi?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Klasik temel tasarım eğitiminden farklı olarak, KLU Mimarlık Fakültesi Temel Tasarım Ortak Atölyesi'nin içeriği, mekânı sadece algıya dayalı fiziksel bileşenlerden değil, sosyal ağlar ve akışların tanımladığı karmaşık bir yapı olarak ele alacak biçimde zenginleştirilerek kurgulanmıştır. Bu özgün atölye, 2014-2015 güz eğitim-öğretim döneminde, mimar ve şehir plancısı öğrencilerinin mekâna ait deneyimlerini birlikte paylaştıkları, farklı ölçeklerdeki yaklaşımların ortak paydada buluştuğu bir uygulama atölyesi olarak gerçekleştirilmiştir. Bildiri kapsamında, ortak anlatım diline ulaşmayı amaçlayan bu özgün temel tasarım yönteminin; algılama, anlama ve aktarma süreçlerinden geçen öğrenci çalışmalarına nasıl yansıdığı sorgulanmış, temel tasarım eğitimi içerisinde verilen sınırlamaların özgün ve yaratıcı üretim süreçlerine olumlu ve olumsuz etkileri tartışılmıştır.

Yapılan değerlendirmelerde, sınırlayıcıların belirli ölçüde malzeme, renk ve doku standardizasyonu getirmesine karşılık elde edilen çalışmalarda farklı ve özgün yaratıcı düşüncelerin geliştirildiği belirlenmiştir. Tasarım sürecinde, mekânın fiziksel bileşenlerinden de öte onu oluşturan görünmeyen ağlar ve akışları da tanımlayan, ortak bir dil ifadesi içerisinde birseysel ve ekip çalışması ölçeğinde ürünler elde edilmiştir. Sonuç olarak, önceden tanımlanmış sınırların yüksek soyutlama niteliğine sahip yaratıcı ürünler elde edilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Temel tasarım eğitimi, Mekân tasarımda yaratıcılık, Yaratıcı süreçler

ABSTRACT

This Assessment is aiming to seek answer the question for “Can boundaries be liberating?” through the experience of Kırklareli University (KLU) Faculty of Architecture Integrated Basic Design Studio in order to assess how limitations and free thought affect each other.

Distinct from classic term of basic design approach, program content of KLU Faculty of Architecture Integrated Basic Design Studio has enhanced to focus on territorial space, not only for to understand its physical components but its complex structure defined by social networks and flows. This unique design studio has been realized during 2014-2015 fall semester with participation of both urban planning and architectural design first year students to share their own experiences of place and different scale of problem solving approaches. It is being questioned how boundaries were considered in student works through the process of perception, comprehension and expression, according to KLU Basic Design Program aiming to reach common expression language. Also through this methodology positive and negative affects of limitations on creative production processes are being discussed.

Despite the predefined limitations have brought certain amount of visual standardisation in material, texture and colour, development of distinctive and variant thoughts has been determined through basic design studies. During the design process territorial space understood as a whole with its structural aspects and further more combined with invisible social networks and flows. Individual and group works have been completed in the context of common pattern language that served as communication tool. As a result, positive affect of predefined limitations on achieving high abstraction level of creative design works have been determined.

Keywords: Basic design education, Creativity on spatial design, Creative processes

1. GİRİŞ

Sınır kavramı çoğu zaman eşik veya kısıtlayıcı unsur olarak tanımlanmakta ve özgür düşüncenin karşısında aşılması gereken engel olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte, bilincin sınırlayıcılarını sorgulayarak içinde bulunduğu durumu aşabilmek için gerekli yaratıcı çözümleri oluşturması beklenmektedir. Aynı zamanda, başka bir bakış açısıyla sınır kavramının kimlik, aidiyet gibi diğer kavramları da beraberinde taşıdığı, kültürel ve bilimsel kodlamalarla belirlediğimiz evreni tanımladığı görüşü de hâkimdir. Bu paradigma mekansal algının sorgulanmasında tasarımcının sıklıkla karşılaştığı, iç mekandan kent ölçeğine kadar bütün tasarım süreçlerini ilgilendiren temel sorunsaldır. Bu bakış açısıyla, sınırlamaların özellikle mekânı konu alan tasarım süreçlerinde yaratıcı düşüncüyü nasıl etkilediğinin sorgulanması gereği ortaya çıkmaktadır. Bildiride aynı tartışma konusu çerçevesinde, Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Temel Tasarım Atölyesi deneyimi üzerinden “Sınırlar Özgürleştirir mi?” sorusu ele alınmakta, atölyede çalışılan temel tasarım dönem sonu uygulaması değerlendirilmektedir.

2. KAVRAMSAL YAKLAŞIM

Çalışmada Temel Tasarım öğretisi, mimarlık ve şehircilik gibi çok disiplinli tasarım konularında yaratıcı süreçleri tetikleme ve ortak bir anlatım dili oluşturmayı amaçlayan, kuralları tanımlanmış bir pedagojik platform olarak ele alınmaktadır. Bu durum, Modernizmin getirisi olarak ortaya çıkan ilk uygulamalarında görüldüğü gibi yalnız görsel algı üzerinde yoğunlaşan, Gestalt prensiplerine dayalı klasik temel tasarım yaklaşımından farklılaşmaktadır. Genellikle mimarlık disiplini ile ilişkili tasarım dallarında uygulanan temel tasarım çalışmalarında nokta, çizgi ve düzlemden başlayarak, hacim ve strüktürün oluşturulması ve mekânın kurgulanması temel geometrik şekillerle sınırlandırılmıştır. Soyutlama dili yalnız görsel nitelikleri değerlendiren, oran, orantı, zıtlık, denge, hiyerarşi gibi temel tasarım ilkeleri üzerine yapılandırılmıştır. Bu yöntemde, kavramsal içeriği desteklenmeyen, mekânı oluşturan tüm bileşenleri sorgulamayan ve “yer” ile ilişki kurmaktan kaçınan bir soyutlama aracı oluşturulmaktadır. Arnheim’ e göre, bu soyutlama yaklaşımı bir şeyi, bir yerden etkin bir biçimde çekip çıkartmak ve edilgin olarak çekilip çıkarılmak anlamlarına geldiği için olumsuzdur, uzaklaştırmaya işaret eder. Nesneyi bağlamından kopararak yeniden tanımlar (Arnheim, 2012). Görsel bütünün gözlemlenmesini ve algılanmasını zorlaştıran veya erteleyen bir karmaşıklık eşiği aşıldığında –ki bu durum günümüz kentlerinde oldukça sık rastlanmaktadır- bütünün kendisini en basit durumda tutma eğilimi zorlanmaktadır (Mennan, 2009). Bu anlamda klasik Gestalt ilkeleri üzerine kurulu temel tasarım yaklaşımının çağdaş mimarlık ve şehircilik eğitimindeki yeri ve yeterliliği sorgulanmalıdır.

Deleuze ve Guattari’ye göre form bulmanın ön koşulu formsuzluktur. Forma sahip olma koşulunu askıya almaktır. Böylelikle yeni bir olasılık ortaya çıkmaktadır. Bir yapı tipini formuyla tanımlarsak o zaman tasarımcıya gerek yoktur. Yapı zaten elimizdedir (Ballantyne, 2009:9). Bu yaklaşım güncel temel tasarım eğitimi açısından irdelendiğinde, soyutlamanın formsuzluğa geçişin ilk adımı olarak nitelendirilebileceği görülmektedir. Mekânı konu alan temel tasarımda soyut düşünme biçimi, formun temsil ettiği nesneyi bağlamından kopartmadan temel niteliklerine kadar indirgeme çabası olarak ele alınmalıdır. Bu sayede anlam formdan bağımsızlaşır ve açığa çıkar. Bu “öze dönüş” ya da formsuzluğa yaklaşma çabası yeni özgün formların, yeni kavramların üretilebilmesi, yaratıcı sürecin başlangıcı için gereken çıkış noktası olarak nitelendirilebilir. Bu durum, Semra Aydın’ın (2012) Calvino’nun Görünmez Kentlerini değerlendirirken ifade ettiği gibi geleneksel felsefede var olan “nesne” ve “form” ikilemi yerine aralarındaki sınırın muğlâklaştığı “içerik” ve “ifade”nin birbirini görünür kılmaya çalıştığı ilişkiyel düşünmenin olası durumlarına işaret etmektedir. Formların tanımladığı imgeler dilinin altında var olan kavrama ulaşmak, kanıksanmış, kabul edilmiş kodlamaların ilk aşamada silinmesi, daha önce öğrenilmiş, deneyimlenmiş ve kabul edilmiş göstergelerden uzaklaşarak, düşüncenin özgür bırakılmasıdır. Bahsedilen bu kodlamalar ya da kabul edilmiş imgeler dili, yaratıcı düşüncenin karşısında duran sınırlardır. Rollo May (1992,63) yaratıcı eylemde dikkat çeken ilk unsurun karşılaşma (encounter) olduğunu belirtmektedir. Karşılaşma ile özne ve nesnelere dünyası arasındaki etkileşim başlar. Bu etkileşimin sürekliliği fiziksel ve duygulanımsal çevremiz tarafından temelden sınırlandırılmıştır. May’e göre Bilinç, olanaklar ve sınırlılıklar arasındaki bu diyalektik gerilimden doğup gelen bir farkındalıktır. Sınırların varlığı bilincin gelişmesini ve onu besleyen yaratıcı düşüncenin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (May, 1996,121).

3. TEMEL TASARIM ATÖLYESİ DENEYİMİ

Kırklareli Üniversitesi (KLÜ), Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 1. Sınıf 1. Yarıyılında yer alan “Temel Tasarım dersi 8 saatlik bir programla, yedi kişilik eğitim kadrosu tarafından, uygulamalı olarak Temel Tasarım Ortak Atölyesinde verilmektedir. Ders, aynı zamanda 1. Sınıf 2. Yarıyılında görülecek olan Mimari Proje1 ile Planlama Atölyesi1 derslerine katkı sağlayacak içerikte hazırlanmıştır. Farklı disiplinlerde uzmanlaşacak öğrencilerin birarada olduğu atölyenin içeriği, mekanı sadece algıya dayalı fiziksel bileşenlerden değil, sosyal ağlar ve akışların tanımladığı kompleks bir yapı olarak ele alacak biçimde kurgulanmıştır. Bu özgün atölye uygulaması, mimar ve şehir plancısı öğrencilerinin mekâna ait deneyimlerini birlikte paylaştıkları, farklı ölçeklerdeki yaklaşımların bütünü ve onu oluşturan parçaların algılandığı bir ortam olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada temel tasarım atölyesinin yöntemi ve işleyiş biçimi genel hatları ile tanımlandıktan sonra ondört farklı uygulama arasından dönem sonu uygulaması sınır kavramı bağlamında tartışılacaktır.

KLÜ Temel Tasarım Atölyesinde uygulanan enteraktif süreçte olay ve olguların mekân algısındaki rolü, mekânın yapısal nitelikler dışında görünmeyen ağlar ve akışlar ile kurduğu ilişki sorgulanmaktadır. Bütün sorgulamalar, kavramsal tartışmaları izleyen temel tasarım uygulamaları ile görselleştirilmektedir. Yaratıcı süreç, algılama, anlama ve aktarma aşamalarının tümünü içeren bir bütün olarak değerlendirilmekte sadece ürün odaklı bir tasarlama eylemi olarak düşünülmemektedir. Bu bakış açısıyla “kent” temel tasarım atölyesinde dönem boyunca elde edilen deneyimin test edilebilmesi için gerekli laboratuvar ortamı olarak ele alınmıştır. Özellikle KLÜ Temel Tasarım Atölyesi gibi öğrencilerinin tamamının farklı şehirlerden geldiği bir toplulukta öğrencinin kentle kurduğu ilişki bir karşılaşma anını temsil etmektedir. Karşılaşma anı 1.bölümde değinildiği gibi yaratıcı eylemin ilk adımı olarak ele alınmaktadır. Başlangıçtaki uygulamalarda öğrenciden kentin bilişsel haritasının yapılması istenmiş, bu sayede kentle yeni karşılaşan öğrencinin mekân algısındaki boşluklar gözlemlenmiştir. Dönem sonunda artık bu karşılaşma anı, kenti uzaktan inceleyen bir gözlemcinin tavrı olarak değil, yaşanan bir gerçeklik olarak izlenmekte ve kent-öğrenci (ya da nesne ve özne) bağlamında birbirinin yerine geçen katmanlı ve yansımali bir deneyime (Aydınlı, 2012) geçmektedir. Öğrencinin temel tasarım eğitimi sürecinde mekânın nitelikleri ile ilgili edindiği yeni bakış açısının algılamadaki sınırlarlamaları esnetmesi ya da muğlaklaştırması ile mekânla kurduğu ilişkinin çoğul okumaya dönüşmesi beklenmektedir. Çoğul okuma yeteneğinin gelişmesi ile görünen ve görünmeyen varlık karakterlerini birbiriyle çatıştırarak her birini ilişkiel okumaya davet edeceği (Eco, 2009) bu yöntemle yaratıcı düşünme sürecinin tetikleneceği ön görülmektedir.

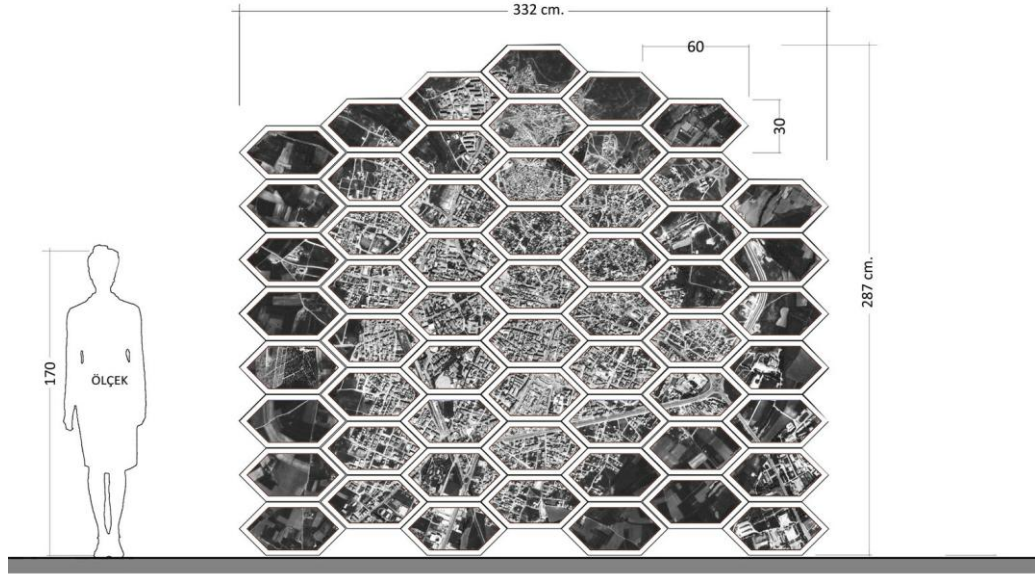
Temel Tasarım Atölyesinde bir yandan ortak anlatım dili kurmaya yönelik yeni sınırlar tanımlanırken diğer bir yandan da çoğul okumaya dayalı, mekânı oluşturan görünen ve görünmeyen katmanların algılanması ve anlamlandırılmasına yönelik farkındalık oluşturulmaktadır. Tasarlama süreci çoklu okumaya dayalı algılama, anlama ve aktarma sürecinin tümünü ifade etmektedir. Bu süreç sonucu ortaya çıkan tasarım ürünü ancak tasarım sürecinin doğru aktarılması ile anlamlandırılabilir. Ortak bir iletişim aracı olması açısından temel tasarım dili bu yaratıcı sürecin sınırlarını tanımlayıp yönlendirirken, kısa bir süre içerisinde uygulanması istenen yaratıcı üretimin pedagojik altyapısını oluşturmaktadır. Bununla birlikte temel tasarım dili öğrencinin ya da grubunun bilgi düşünce tutum ve problem çözme yaklaşımının diğer öğrenciler veya gruplar tarafından anlamlandırılmasını sağlayan temel iletişim aracı olarak değerlendirilmektedir. Benzer bir yaklaşım 2007-2014 yılları arasında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Temel Tasarım Atölyesinde uygulanmış, zaman ve mekân boyutundan kopartılmadan kavramsallaştırılan soyutlama yöntemiyle temel tasarım eğitiminin içeriği geliştirilmiştir (Üstündağ, 2015). Bu yaklaşımda, temel tasarım ilkeleri ile beslenen soyutlama dili, iletinin aktarımı sürecinde gönderen ve alıcı arasındaki ilişkiyi kuran kodlama ve kod açma aracı olarak ele alınmaktadır (Quail, M.D.; Windahl,S.,1994). KLÜ’de bir eğitim dönemi boyunca süren temel tasarım derslerinde öğrencilerle algılama sürecinde bireysel deneyimin önemi, mekânı tanımlayan olay, olgu ve kavramlara ilişkin bilgilerin algılama, ayırt etme yoluyla elde edilişi, algıların duyumlar yoluyla oluşumu, akıl yoluyla anlama, organize etme, bilgi edinme süreçleri tartışılmıştır. (Duygu, S.E.; Uluysal, B.; Dindar, M.; 2013).

4. TEMEL TASARIM ATÖLYE ÇALIŞMASI DÖNEM SONU UYGULAMASI

4.1. Uygulama Sorusu

Öğrencinin dönem sonu uygulamasıyla içinde bulunduğu yapı ve doğal çevreyi bir bütün olarak değerlendirmesini sağlayacak aynı zamanda çoğul okuma yöntemi ile elde edeceği algılar ve duyumsamalar yumağını bu bütünün içinde tartışabileceği bir uygulama deneyimini yaşaması amaçlanmaktadır. Bu deneyimde, öğrencinin bireysel çabasıyla ortaya koyduğu ürün grup çalışmasıyla anlam kazanmalı ve aynı zamanda bütünü anlamlandırmalıdır. Öğrencinin karşılaştığı farklı sınırlamaları özgün bir ürün ortaya koyarak değerlendirmesi istenmektedir. Bu amaçla aşağıdaki soru kurgulanmıştır.

Kırklareli Kenti bütününden çıkaracağınız bir kavramı birim, modül ve örüntü diliyle oluşturacağınız strüktürle ifade ediniz.

Şekil.1. KLÜ Temel Tasarım Atölyesi dönem sonu uygulaması soru şeması

Heidegger, bir yerin gerçekliğini ve duygusal açıdan bizim için ne anlama geldiğini deneyim yoluyla kavradığımızı, insanların zihinlerinde “yer”lerin çevresine sınırlar çekerek onları kendileri için tanımladıklarını, bazı sınırların kesin ve belirgin, bazılarının ise belirsiz ve geçici olduğunu ifade etmektedir. Heidegger'e göre, yerlerin farklı ölçeklerde sürekli tanımlanması kişileri duygu ve deneyim açısından duyarlı kılmaktadır (Sharr, 2013). Burada “yer” olarak adlandırılan; sadece somut bir arazi parçası değil, topografya, peyzaj, kültür, tarih gibi birçok değeri de içinde barındıran bir kavram, (Güzelci, Z.O.; Duyar, H.; Uyanık, K., 2012) zaman ve mekânla ilgili insani düzenlemeler, örgütlemeler sonucu ortaya çıkan, belirli bir grubun teknolojisi ve kültürü yoluyla dönüştürdüğü bir kültürel üründür (Göregenli, 2010). Bu bağlamda, öğrencilerin hayal güçlerini zorlamaları, tüm duyularını kullanmaları, yaşayarak öğrenmeleri ve yeri doğrudan deneyimleyerek keşfetmeleri ve mekânı nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymaları adına çalışma mekânı olarak öğrencilerin yeni yerleştikleri Kırklareli kenti seçilmiştir.

4.2. Sınırlayıcılar ve İstenenler

Uygulama sorusunda 60x30x30 cm boyutlarındaki altıgen birimlerin bir araya gelerek oluşturduğu modüllerle kentin planlanmış düzenini temsil eden bir örüntü hava fotoğrafı ile eşleştirilerek çalışmanın sınırları belirlenmiştir. Bu eşleştirmede verilen sabit örüntü yani plan ile kentin kendi kendine var oluşu yani iç dinamikleri arasındaki gerilim öne çıkartılarak, öğrencinin belirlenen sınırları sorgulaması istenmiştir.

Çalışmanın birinci aşamasında, 3'er kişiden oluşan her bir grubun altıgenlerden oluşturdukları bir strüktür ile Kırklareli kentini soyutlamaları ve strüktürün 1/100 ölçekte maketini hazırlamaları istenmiştir. Oluşturulacak strüktürün herhangi bir destek almadan ayakta durması gerekliliği ve strüktürde birim ve modüllerin öne ve arkaya hareketi ile anlatılmak istenen kavramın etki,

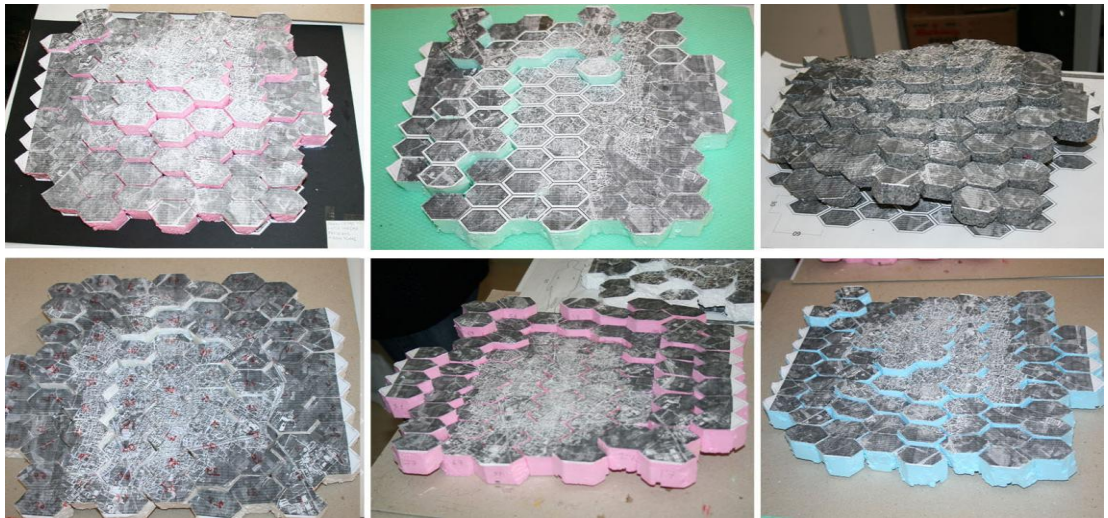
yoğunluk, yön gibi niteliklerinin derecelendirilebileceği belirtilmiştir. Bu anlamda strüktür sadece ayakta duran bir yapı olarak tasarlanmamalı, bilgi aktaran üç boyutlu bir *infoğrafik* olarak düşünülmelidir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, başarılı olacak strüktürün 1/1 ölçekte inşa edileceği belirtilmiştir. Birimlerin hava fotoğrafındaki iz düşümleri sınır olmak üzere, her grubun kendi çalışma alanında oluşturduğu modüller içerisinde mekâna ait okumaları tartışılarak soyutlanması, bunun için de mekânın yerinde deneyimlenmesi istenmiştir.

4.3. Beklentiler

Yaratıcılığı içeren tasarım süreci öğrenci için bir problemi arama-tanımlama durumudur. Problem sınırlayıcılarıyla hem kişinin hedefine ulaşmasına engel veya zorluk, hem de var olan fikirlere meydan okuyarak yeni bir fikri oluşturmak için fırsat olarak tanımlanmaktadır (Dikmen, 2011). Bu düşünce doğrultusunda temel tasarım atölyesinde soyutlama dilinden yola çıkarak oluşturulacak çalışmada öğrencilerden beklenenler şunlardır:

- Mutlak sınırlayıcılar olarak verilen, altıgen birimlerden oluşan örüntü ve hava fotoğrafı üzerindeki somut mekân ifadelerinin kente ait özgün bir kavramı tanımlayabilecek biçimde yeniden bir araya getirilmesi.
- Verilen sabit birimlerin farklı biçimlerde bir araya getirilmesiyle elde edilen modüllerin seçilen kavramı ifade edecek anlamlı bütünü oluşturabilmesi.
- Bireysel çalışma aşamasında, her bir birimin hava fotoğrafındaki iz düşümünün gerçek mekânda deneyimlenmesi ve bu deneyimin temel tasarım diliyle diğer öğrencilerin de anlamlandırabileceği özgün bir plastik ifade ile birimin içerisinde soyutlanması.
- Uygulamada öğrencinin özellikle “yer” ile ilişki kurması, oluşturacağı plastik anlatımın yere özgü anlam taşıması ve bu anlamı doğru aktarabilmesi beklenmektedir. Öğrencilerin Kırklareli kentinin bütününe ait ve aynı zamanda içinde belirlenen alanların potansiyellerini ortaya çıkaracak araştırma ve gözlemler yapması ve bu noktadan hareketle zihinlerinde o yere ait yeni imgeler oluşması ve kavramlar üretmesi beklenmektedir.
- Altıgen birimlerin bir araya gelmesiyle oluşan örüntünün Kırklareli kentinin hava fotoğrafı ile eşleştirilmesi ile öğrencilerin parçadan bütünü (birim-modül-örüntü) ve bütünü içinde parçayı algılamaları beklenmektedir.

Fotoğraf.1. Kent bütününde algılanan farklı kavramları ifade eden 1/100 ölçekli strüktür çalışmaları. (Sol üst köşeden, Sağ alt köşeye doğru sırasıyla: Yapı yoğunluğu, öğrenci hareketliliği, nüfus yoğunluğu, yapılaşma eğilimi, yeşil alanlar, kentte gürültünün dağılımı)

- Deneyerek tasarlama sürecinden inşa etme sürecine geçişte farklı ölçeklerdeki uygulamalar ile öğrencilerin iki ve üç boyutlu düşünme yeteneğini kazanmaları
- Bu sürecin grup çalışması içinde uyum ve uzlaşma ile tamamlanması.

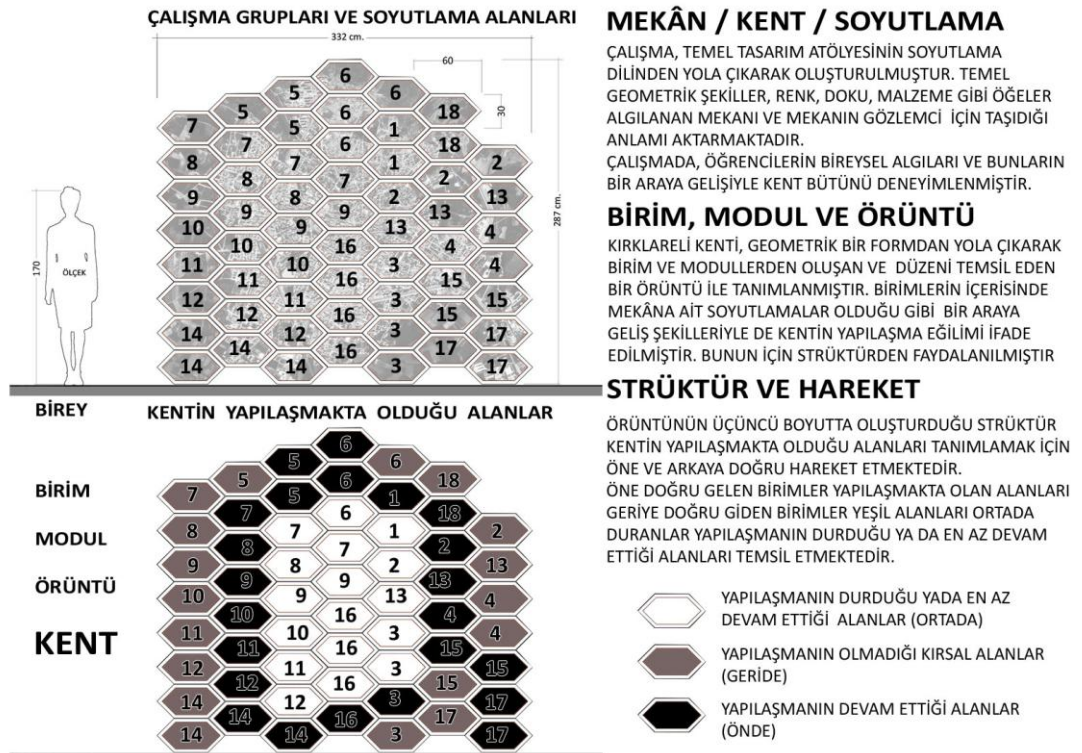
Genel olarak, bu çalışmadan beklenen belirli ölçüde sınırlandırılmış sorularla öğrencilerin deneysel ve kavramsal bilgiyi ne kadar bütünleştirebildiklerini, anlamlandırdıklarını ve nasıl yorumladıklarını; bu yaklaşımla öğrencilerin ne kadar özgün, yaratıcı ve yeni fikirler üretebileceğini, sınırlamaların öğrenciyi ne kadar özgürleştirebileceğini görmektedir.

4.4. Çalışma Süreci

Çalışma sürecinde grup olarak çalışan öğrenciler tarafından kente dair farklı kavramlar üretilmiş ve soyutlanan bu kavramlar oluşturulan strüktürler ile plastik ifade kazanmıştır.

Çalışmanın birinci aşamasında, Kırklareli kentinin bütününe dair yapı yoğunluğu, nüfusun dağılımı, kültürel farklılıklar, gürültü, yapılaşma eğilimi, rüzgârın hareketi, öğrencilerin hareketi, gibi kavramlar elde edilmiş, bu kavramlardan üretilen 1/100 ölçekli strüktürler değerlendirmeye alınmıştır. Strüktürlerin arasından Kırklareli kentinde yapılaşmakta olan alanları konu alan "yapılaşma eğilimi" strüktürü seçilmiştir. Ancak yatayda kurgulanan strüktürün kavramını çok net ifade etmediği, strüktürün kendi kendini taşımasının daha anlamlı olacağı atölye ortamında tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonrasında strüktürün düşeyde kurgulanmasının çalışmanın amacıyla daha iyi örtüşeceğine karar verilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, seçilen strüktür üzerinden gruplar kentin belirlenen mekânlarına ait yerinde gözlemler sonrasında ürettikleri kavramlar ile mekân soyutlamalarını 1/1 ölçekte altıgen birimler içinde gerçekleştirmiştir. Bir sonraki aşamada, her birim daha önce 1/100 ölçekte belirlenen strüktürel kurguda olduğu gibi bir araya getirilerek 1/1 ölçekte KLÜ Mimarlık Fakültesinin giriş holünde öğrenciler ile birlikte inşa edilmiştir. Strüktür kentin yapılaşmakta olduğu alanları tanımlamak için öne ve arkaya doğru hareket etmektedir. Öne doğru gelen birimler yapılaşmakta olan alanları, ortadaki birimler yapılaşmanın durduğu ya da en az devam ettiği alanları, en geride olanlar da yapılaşmanın olmadığı ya da olmasının istenmediği alanları yani kırsal alanları temsil etmektedir.

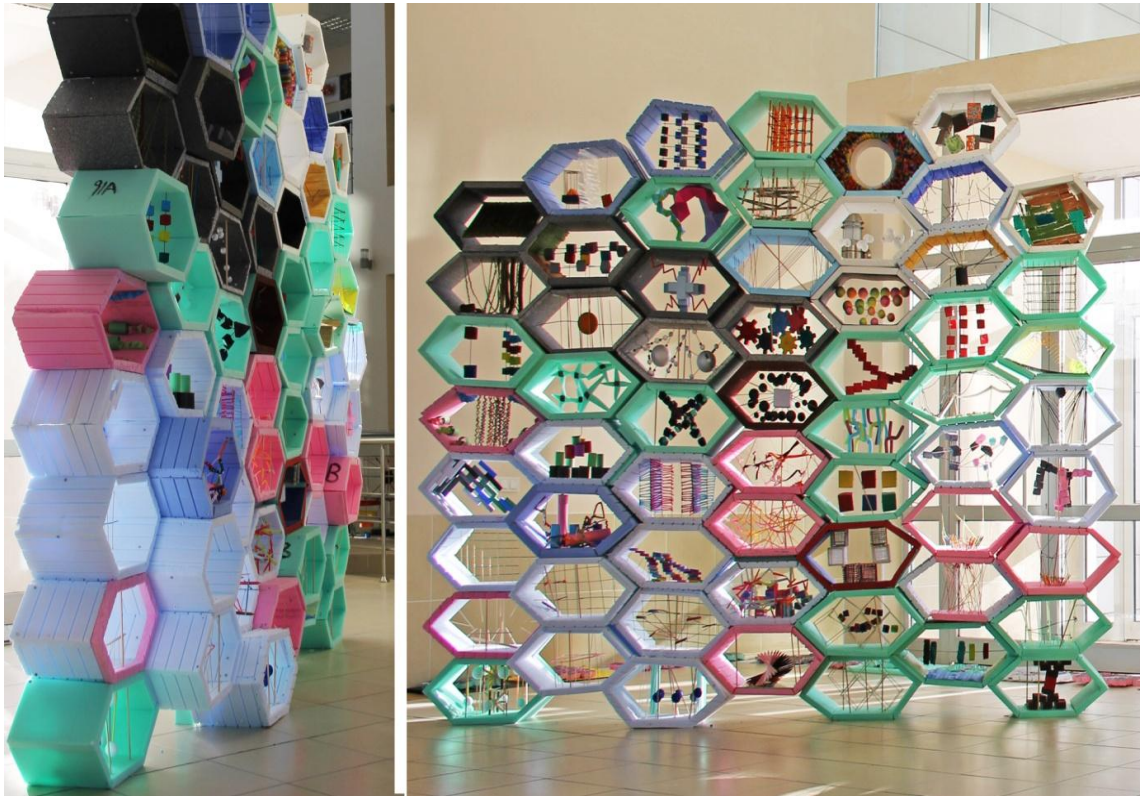
Şekil.2. Örüntüden strüktüre geçişte yapılaşma eğilimi kavramının modüllerin hareketiyle ifade edilişi.

Fotoğraf.2. Strüktürün inşa edilme aşaması.

Fotoğraf.3. Bütünü oluşturan birimler

Fotoğraf.4. Kentin yapılaşma alanlarından yola çıkarak oluşturulan strüktür üzerinde Kırklareli Kenti'nin soyutlaması.

5. DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇ

Yaşayarak öğrenilen ve yerinde doğrudan deneyimlenerek kente dair keşfedilen kavramlar üzerinden yapılan soyutlama çalışmasının, öncelikle öğrencilerin parçadan bütünü (birim-modül-örüntü) ve bütünü içinde parçayı algılayabilmelerine imkân tanıdığı görülmüştür.

Atölye çalışmasının başında yapılan algı haritalarından da anlaşıldığı üzere öğrencinin kentle ilk karşılaşması yapısal nitelikler üzerinden algılanmış herhangi bir çoğul okuma gerçekleşmemiştir. Mekânın algısı yapılar, cepheler, sokaklar ve kısmen malzeme, renk gibi nesnel niteliklerin okunması ile sınırlı kalmıştır. Bu aşamada gerçekleştirilen çalışmaların soyutlama düzeyi düşüktür. Öğrenci çalışmaları daha çok yapısal referansların imgelerinden oluşmaktadır. Buna karşın, dönem sonu uygulamasında çoğul okuma yeteneğinin geliştiği, görünen ve görünmeyen varlık karakterlerinin etkileşimi, kenti oluşturan sosyal ve yapısal ağların bir bütün oluşturduğu farkındalığı oluşmuş ve bu algı strüktür yoluyla anlatılmıştır. Ortaya çıkan strüktür öğrencilerin tespit ettiği belirli bir kavram, yeni yapılaşma alanlarını konu alan; “yapılaşma eğilimi” üzerinden oluşturulmuş ve özgün üç boyutlu bir infografik elde edilmiştir. Ortak çalışma ile inşa edilen strüktür herhangi bir destek almadan ayakta durabilmektedir. Yapılan değerlendirmelerde, sınırlayıcıların belirli ölçüde malzeme, renk ve doku standardizasyonu getirmesine karşılık elde edilen çalışmalarda farklı ve özgün yaratıcı düşüncelerin geliştirildiği belirlenmiştir. Soyutlama düzeyi yüksek bir anlatım diline ulaşmıştır.

Birimlerin içerisinde oluşturulan yere özgü plastik anlatımlar bir ara geldiğinde kent bütünü ile ilgili bilgi aktarabilmektedir. Temel tasarımın örüntü diliyle aktarılan bu bilgi izleyici tarafından anlamlandırılabilir. Temel tasarım dili ortak bir iletişim aracı görevini görmüş, dönem sonu uygulamasında tanımlanan sınırlayıcılar özgün bir strüktürün oluşturulmasını sağlamıştır. Sonuç olarak, önceden tanımlanmış sınırların yüksek soyutlama niteliğine sahip yaratıcı ürünler elde edilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Arnheim, R., 2012, Görsel Düşünme, s.176, çev. Rahmi Ögdül, Metis Yayınları 3. Basım, İstanbul
- Aydınlı, S., 2012, “Aylak-Muğlak Kent Deneyimleri”, Arzu Mimarlığı – Mimarlığı Düşünmek ve Düşlemek, İletişim Yayınları, İstanbul, s.257, 269, 270
- Ballantyne, A., 2009, Mimarlar için Deleuze ve Guattari, çev. Rahmi Ögdül, Yapı Endüstri Merkezi - Yem Yayınları, İstanbul, s.9
- Duygu, S.E.; Uluysal, B.; Dindar, M.; 2013, “Görsel Algı Kuramlarına Dayalı Etkileşimli Bir Öğretim Ortamı Tasarımı ve Ortama İlişkin Öğrenci Görüşleri”, Anadolu Journal of Educational Sciences International, January 2013, (3)1, s.48
- Dikmen, B. Ç., 2011, “Mimarlık Eğitiminde Stüdyo Çalışmalarının Önemi: Temel Eğitim Stüdyoları”, e-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 6, Number: 4, Page 1509-1520
- Eco, U., 2009, Açık Yapıt, çev. Y. Şahin, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Göregenli, M., 2010, Çevre Psikolojisi İnsan Mekân İlişkisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No:317, İstanbul, s.173
- Güzelci, Z.O.; Duyar, H.; Uyanık, K., 2012, “Yer ve Dönüşüm Bağlamında İç Mimari Stüdyo Yaklaşımı”, İÇMEK / İçmimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi, s.80-87, İstanbul
- May, R.,1992, Yaratma Cesareti, çev. Alper Oysal, Metis Yayınları, İstanbul, s.63,121
- Mennan, Z., 2009, From Simple To Complex Configuration: Sustainability Of Gestalt Principles Of Visual Perception Within The Complexity Paradigm, METU JFA 2009/2 (26:2) s.309-323
- Quail, M.D.; Windahl S., 1994, Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri, çev. Bağnu Dağtaş, Uğur Demiray, T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları No:92, Eskişehir, s.7
- Sharr, A., 2013, Mimarlar İçin Düşünürler / Mimarlar için Heidegger, YEM Yayınları-201, İstanbul
- Üstündağ, K., 2015, Planlama Eğitiminde Temel Tasarım 2007-2014, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları Dizi/Seri No: 801, İstanbul